CHRISTINE STIX-HACKL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. június 28. [1]

I — Bevezetés

1. Ebben az 1348/2000/EK tanácsi rendelet [2] (a továbbiakban: rendelet) értelmezésével kapcsolatos első ügyben a Bíróságnak lényegében a rendelet nyelvhasználatra vonatkozó szabályainak legfontosabb jogkövetkezményeit kell megvilágítania, mégpedig főleg azzal az esettel kapcsolatosan, amikor a kézbesítendő irat címzettje él a rendelet 8. cikke által biztosított azon jogával, hogy megtagadhatja az átvételt, ha a kézbesítendő irat nincs lefordítva az átvevő tagállam hivatalos nyelvére. Előre kell bocsátani, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemről van szó, amely az EK-Szerződés IV. címén alapuló egyik jogi aktussal – ebből következőleg az EK 234. cikkel együtt olvasott 68. cikkel – kapcsolatos.

2. A bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítésének és közlésének meggyorsítása és egyszerűsítése [3] érdekében a rendelet különösen egy közvetlen eljárást vezetett be az ún. áttevő és átvevő intézmények között, és ennek során olyan nyelvhasználati szabályokat állapított meg, amely egyaránt tekintettel kíván lenni az eltérő felperesi és alperesi érdekekre. E szabályozás szerint – éppen az eljárás egyszerűsítése és meggyorsítása érdekében – a kézbesítésre vagy a közlésre a kézbesítendő irat lefordítása nélkül is lehetőség van, ennek ellensúlyozására viszont a címzettnek bizonyos esetekben [4] joga van az átvételt megtagadni. Ez a tárgya a kérdéses, a rendelet 8. cikkében található nyelvhasználati szabályozásnak, azonban a rendelkezés szövegéből nem derül ki, milyen jogkövetkezményekkel jár, ha a címzett – jogszerűen – valóban él az átvétel

1 — Eredeti nyelv: német.

2 — A tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 227. o.).

3 — Lásd például a rendelet (6) preambulumbekezdését: „A polgári ügyek bírósági eljárásainak hatékonysága és gyorsasága azt jelenti, hogy biztosítani kell a bírósági és bíróságon kívüli iratok továbbításának közvetlen és gyors módját a tagállamok által kijelölt helyi testületek között.", valamint a (8) preambulumbekezdését: „E rendelet eredményességének biztosítása érdekében az iratkézbesítés [helyesen: iratkézbesítés vagy iratközlés] visszautasításának lehetősége csak kivételes esetben engedhető meg."

4 — Például, ha az irat nincs meg az átvevő tagállam hivatalos nyelvén vagy az áttevő tagállam olyan nyelvén, amelyet a címzett megért. Ezek a nyelvhasználati szabályok teljes körű védelmet azért nem biztosítanak a címzett számára, mivel e védelem nem azon múlik, hogy esetleg nem ismeri ezen nyelvek valamelyikét, amint a Bizottság jogosan hangsúlyozza, a rendelet célja a címzett védelme nyelvi szempontból, egy általánosító szemléletmódon alapul, aminek az a következménye, hogy elképzelhetőek olyan helyzetek, amikor a címzettnek, bár érti a kézbesítendő irat tartalmát, jogában áll megtagadni az átvételt, és fordítva is, olyan helyzetek, amikor nincs meg ez a joga, pedig nem érti az irat tartalmát. Példaként lásd Vanheukelen, „Le règlement n°1348/2000 – Analyse et évaluation par un praticien du droit", in: *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, 208. oldal és az ott található 56. lábjegyzet.

megtagadásának jogával. Ezekről a jogkövetkezményekről van szó a Hoge Raad der Nederlanden által előzetes döntéshozatal iránt előterjesztett kérdésekben.

II — Jogi háttér

4. A 1348/2000 rendelet 5. cikke szerint:

„(1) A kérelmezőt az az áttevő intézmény, amelyhez az irat továbbítása iránt fordult, tájékoztatja arról, hogy a címzett megtagadhatja annak átvételét, ha az nem a 8. cikkben előírt nyelvek egyikén került kiállításra.

(2) Az irat továbbítását megelőzően felmerülő fordítási költségek a kérelmezőt terhelik; ez nem érinti a bíróságnak vagy az illetékes hatóságnak az ilyen költségek viselésére vonatkozó esetleges későbbi határozatát."

3. Különösen az nem egyértelmű, hogy az első kézbesítéshez vagy közléshez az átvétel megtagadása jogának gyakorlása ellenére fűződnek-e joghatások, és hogy igenlő válasz esetén milyen szabályok szerint kell történnie a hiányzó fordítás pótlólagos megküldésének. Itt nyilvánvalóan szabályozási hézagról van szó az 1348/2000 rendeletben[5]. Ezeknek a kérdéseknek, amelyek a határokon átnyúló kézbesítéssel vagy közléssel kapcsolatos hiányosságok orvoslásának általánosabb problematikájával is összefüggenek, a gyakorlati jelentősége nagynak tűnik[6].

5. Az 1348/2000 rendelet 8. cikke „Az irat átvételének megtagadása" címmel a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az átvevő intézmény tájékoztatja a címzettet arról, hogy megtagadhatja a kézbesítendő irat elfogadását [helyesen: a kézbesítendő vagy közlendő irat átvételét], ha az nem a következő nyelvek egyikén került megszövegezésre:

a) az átvevő tagállam hivatalos nyelve vagy, amennyiben annak a tagállamnak több

5 — Nem vitatott, hogy a jogszerűen visszautasított átvétel jogkövetkezményeit gyakran szándékosan nem határozták meg. Lásd például az Európai Unió tagállamaiban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló egyezményhez fűzött magyarázatot (HL 1997. C 261., 26. és azt követő oldalak „Az egyezmény nem határozza meg az átvétel nyelvhasználat miatti megtagadásának jogkövetkezményeit, erről a kérdésről ezért az illetékes bíróságnak kell döntenie".

6 — Az irodalom helyenként „a határokon átnyúló kézbesítés hibáinak orvosolásával kapcsolatos kellemetlen problémákról" beszél, ld. például Stadler, „Förmlichkeit vor prozessualer Billigkeit bei Mängeln der internationaler Zustellung?", Anmerkung zu OLG Jena, 2005. május 2. – 6 W 184/01, *IPRax 2002*, 282. o. Lásd még: Mignolet, „Le contenu des règles de procédure issues des règlements communautaires et leur sanction", in: *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, 329. o. és az említett hivatkozások.

hivatalos nyelve is van, a kézbesítés [helyesen: kézbesítés vagy közlés] foganatosítási helyének hivatalos nyelve vagy hivatalos nyelveinek egyike;

b) az áttevő tagállamnak olyan nyelve, amelyet a címzett megért.

(2) Amennyiben az átvevő intézményt arról tájékoztatják, hogy a címzett az (1) bekezdésnek megfelelően megtagadja az irat átvételét, a 10. cikkben előírt igazolás útján azonnal tájékoztatja az áttevő intézményt, és visszaküldi a kérelmet és a fordítást igénylő iratokat."

6. A kézbesítés vagy közlés időpontjával kapcsolatban az 1348/2000 rendelet 9. cikke a következőket tartalmazza:

„(1) A 8. cikk sérelme nélkül az irat a 7. cikk alapján történt kézbesítésének [helyesen: kézbesítésének vagy közlésének] időpontja az a nap, amikor az iratot az átvevő tagállam jogának megfelelően kézbesítik.

(2) Ha azonban az iratot az áttevő tagállamban megindítandó vagy függőben [helyesen: folyamatban] lévő eljárás keretében meghatározott időtartamon belül kell kézbesíteni [helyesen: kézbesíteni vagy közölni], a kérelmező tekintetében az áttevő tagállam joga által meghatározott időpontot kell figyelembe venni.

(3) Valamely tagállam megfelelő indokkal egy ötéves átmeneti időszakban eltérhet az (1) és a (2) bekezdés rendelkezéseitől.

Ezt az átmeneti időszakot a tagállam, jogrendszeréből eredő okokból, ötéves időszakonként meghosszabbíthatja. A tagállam értesíti a Bizottságot az ilyen eltérés tartalmáról és annak körülményeiről."

7. Az 1348/2000 rendelet 19. cikke a megjelenést elmulasztó alperesre vonatkozik, és előírja, hogy

„(1) Amennyiben e rendelet rendelkezései alapján idézést [helyesen: eljárást kezdeményező iratot] vagy azzal egyenértékű iratot kézbesítés [helyesen: kézbesítés vagy közlés] céljából egy másik tagállamba kellett továbbítani és az alperes nem jelent meg, határozat mindaddig nem hozható, amíg megállapítást nem nyer, hogy:

a) az iratot olyan módon kézbesítették [helyesen: kézbesítették vagy közölték],

amint azt az átvevő tagállam belső joga a saját területén keletkezett iratoknak az ott tartózkodó személyek részére történő kézbesítésére [helyesen: kézbesítésére vagy közlésére] előírja; vagy

b) az irat ténylegesen átadásra került az alperes számára vagy azt eljuttatták lakóhelyére valamely, e rendelet által előírt más módon;

és, hogy mindkét esetben az iratot ahhoz megfelelő időben kézbesítették vagy adták át [helyesen: kézbesítették, közölték vagy adták át] ahhoz, hogy az alperesnek módjában állt védekezni."

III — A tényállás és az eljárás

8. A jelen eljárás alapja a holland bíróságok előtt folyamatban lévő jogvita a Hollandiában élő német felperes, Götz Leffler (a továbbiakban: G. Leffler) és a németországi székhelyű Berlin Chemie AG (a továbbiakban: Berlin Chemie) német jog szerinti társaság között.

9. G. Leffler 2001. június 21-én a Rechtbank Arnhem előtt folyamatban lévő eljárás keretében különböző, vele szemben foganatosított foglalások megszüntetését, illetve – másodlagosan – visszavonását elrendelő ideiglenes határozat iránti kérelmet terjesztett elő.

10. A kérelmet 2001. július 13-án elutasították. E határozat ellen G. Leffler fellebbezést nyújtott be a Gerechtshof Arnhemhez. Ezt követően a Berlin Chemie-t a Gerechtshof 2001. augusztus 7-re első tárgyalásra idézte.

11. Eljárási hiba miatt a Berlin Chemie-t 2001. augusztus 9-én újra idézni kellett. A Berlin Chemie nem jelent meg a 2001. augusztus 23-ra kitűzött időpontban.

12. A határozathozatalt a G. Leffler kérelme szerinti mulasztási ítélet tárgyában felfüggesztették, mivel az idézés nem felelt meg a holland Wetboek von burgerlijke Rechtsvordering (holland polgári eljárási törvénykönyv) és a rendelet rendelkezéseinek.

13. A 2001. szeptember 7-i újabb idéző végzéssel a Berlin Chemie-t ismételten első tárgyalásra idézték a Gerechtshofra 2001. október 9-re. A Berlin Chemie ezúttal sem jelent meg a kitűzött időpontban.

14. A határozathozatalt a mulasztási ítélet tárgyában újra felfüggesztették azoknak a dokumentumoknak a benyújtásáig, amelyekből kiderül, hogy a rendelet 19. cikkében a kézbesítésre meghatározott feltételek teljesültek. A Gerechtshof előtti 2001. december 4-i első tárgyaláson sor került ilyen iratok benyújtására.

15. A 2001. december 18-i ítélettel a kérelem elutasításra került, különösen azzal az indokkal, hogy a Berlin Chemie ellen azért nem lehet mulasztási ítéletet hozni, mivel a rendelet 8. cikkében meghatározott feltételek nem teljesültek.

16. Ez ellen az ítélet ellen G. Leffler semmisségi panaszt nyújtott be a Hoge Raadhoz. Ebben előadott kifogásai szerint a Gerechtshofnak meg kellett volna hoznia a mulasztási ítéletet, vagy – másodlagosan – új határnapot kellett volna kitűznie, és megtenni a szükséges intézkedéseket avégett, hogy a Berlin Chemie – a korábbi idézés esetleges hibáinak orvoslásával – idézhető legyen.

17. A Hoge Raad álláspontja szerint sem a rendelet 8. cikkéből, sem más rendelkezéséből nem derül ki, milyen jogkövetkezmények fűződnek ahhoz, ha a címzett a 8. cikk (1) bekezdésében foglaltak szerint megtagadja az irat átvételét. Ebből azt a következtetést vonja le a kérdést előterjesztő bíróság, hogy két értelmezési lehetőség van, egyrészt a kézbesítési hibát orvosolni lehet, másrészt a hibás kézbesítést úgy tekinteni, hogy a kézbesítés nem történt meg.

18. A Hoge Raad der Nederlanden 2003. október 17-i végzésével, amely 2003. október 20-án érkezett a Bíróság hivatalához, az EK 234. cikk alapján előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtott be a Bírósághoz a következő kérdésekkel:

„1. Úgy kell-e értelmezni a 1348/2000/EK rendelet 8. cikkének (1) bekezdését, hogy abban az esetben, ha a címzett megtagadja az irat átvételét, mert e rendelkezés nyelvhasználati szabályai nem teljesültek, a feladónak lehetősége van a mulasztás orvoslására?

2. Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén: az irat átvételének megtagadása szükségképpen azzal a jogkövetkezménnyel jár-e, hogy a kézbesítés összességében érvénytelenné válik?

3. Amennyiben az első kérdésre a válasz igenlő:

a) Milyen határidőn belül és milyen módon kell a fordítást a címzettnek kézbesíteni? A fordítás továbbítására a rendeletnek az iratok kézbesítésére vonatkozó követelményei az irányadók, vagy a továbbítás módja szabadon megválasztható?

b) Alkalmazható-e a mulasztás orvoslásának lehetőségére a nemzeti eljárásjog?"

IV — Jogi értékelés

A — *Általános megjegyzések az 1348/2000 rendeletről*

1. A rendelet céljáról

19. A rendelet célja mindenekelőtt a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítésének és közlésének korszerűsítése és meggyorsítása a polgári vagy kereskedelmi ügyekben a tagállamok között történő kézbesítés során [7]. Az iratok korszerű és gyors továbbítása közvetve „a belső piac megfelelő működését" hivatott szolgálni [8].

20. Szem előtt kell tartani, hogy az iratok továbbításakor és kézbesítésekor az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés [9], az alperes védelme [10] és a pergazdaságosság [11] egymással ellentétes követelményeit kell összhangba hozni. A fenti célok megvalósítása ezért különösen problematikusnak tűnik, mivel az iratok továbbításának meggyorsítása hátrányos kihatással lehet az alperesvédelem területére – például akkor, ha már nem biztosított, hogy az alperes – akár nyelvi, akár időbeli vagy egyéb okok miatt – megfelelően fel tud készülni a védekezésre. Az alperes védelme másrészről azonban nem vezethet ahhoz, hogy a felperest megfossza törvényes bírájától, mert az alperes meghiúsíthatja a kézbesítést.

21. Ehhez jönnek még bizonyos, a szuverenitással kapcsolatos szempontok, amelyek miatt többek között el kell dönteni, hogy egy állam mennyiben kész lemondani a „hivatalos" kézbesítési módokról modernebb kézbesítési formák kedvéért [12], mint például

7 — Lásd különösen az 1348/2000 rendelet (2) preambulumbekezdését (hivatkozás a fenti 2. lábjegyzetben).

8 — Az 1348/2000 rendelet (2) preambulumbekezdése.

9 — Éppen a független és pártatlan bírósághoz való jog értelmében is, az Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően.

10 — A védekezési jog biztosítása értelmében. Nem véletlenül rendelkezik így az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 6. cikkének (3) bekezdése: „Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van legalább arra, hogy a legrövidebb időn belül tájékoztassák *olyan nyelven, amelyet megért*, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól" (kiemelés tőlem).

11 — Így például a bevezetés Heßnél, in: „Die Zustellung von Schriftstücken im europäischen Justizraum", NJW 2001, 15. o.

12 — Az állami szuverenitás hangsúlyozása – például hatóságok útján történő kézbesítés keretében – természetesen kiegészíthet egyéb szempontokat: A nemzetközi jogi forgalomban történő postai kézbesítés például nemcsak a hivatalos kézbesítési és közlési eljárásról való lemondást jelenti, hanem nyilvánvalóan az alperes védelmének alacsonyabb szintjét is abban az esetben, ha nem biztosított, hogy a joghatásokat hordozó kézbesítés feltétele nyelvi szempontból a kézbesítendő irat tartalma tényleges tudomásul vételének lehetősége.

a postai kézbesítés, illetve mennyire hajlandó egy másik állam javára „végrehajtási segédként" közreműködni az iratok kézbesítése során.

22. Az államok közötti jogi forgalomban történő kézbesítésre vonatkozó működőképes szabályozás tehát megköveteli ezeknek az ellentétes érdekeknek a megfelelő mérlegelését.

23. Ez a mérlegelés annál is szükségesebbnek tűnik, mivel a közösségi jog általános elvei által védett jogtárgyakat érint. Elegendő itt arra emlékeztetni, hogy a másodlagos közösségi jog rendelkezéseit és az általuk elérni kívánt célokat az állandó ítélkezési gyakorlat szerint lehetőleg úgy kell értelmezni, hogy az megfeleljen az EK-Szerződésnek és a közösségi jog általános elveinek [13].

24. Az általános jogelvek az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság által biztosítandó alapvető jogokat tartalmazzák [14]. Ezekkel kapcsolatban figyelembe kell venni a tagállamok közös alkotmányos hagyományait, illetve az emberi jogokkal kapcsolatos iránymutatásokat azokban a nemzetközi jogi szerződésekben, amelyek megkötésére a tagállamok részvételével került sor, vagy amelyekhez a tagállamok később csatlakoztak. Ezek közé tartozik többek között az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény [15], amint ez az EK 6. cikk (2) bekezdésből is következik.

25. Ebből a védett körből, amelynek megóvása az ő feladata, fejlesztette ki a Bíróság a tisztességes eljárás elvét [16], amely szintén célul tűzi ki ugyan az eljárás meggyorsítását, de különös figyelmet szentel a felek esélyegyenlőségének az eljárás során. Egyidejűleg magában foglalja az egyezmény védelmét is, tehát az általános jogelveket, és ezáltal a törvény által létrehozott független és pártatlan bírósághoz való jogot (6. cikk (1) bekezdés) és a meghallgatáshoz való jogot (6. cikk (3) bekezdés). A rendelet rendelkezéseit ezen elvek fényében kell értelmezni, főleg, hogy az az eljárásjoggal kapcsolatos, mivel éppen az eljárásjog hivatott biztosítani a felek érdekeinek kiegyensúlyozását. A rendeletet ezért elsődlegesen az érdekkiegyenlítés szempontjainak megfelelően kell értelmezni, amit keletkezésének története is alátámaszt.

2. A rendelet keletkezéséről

26. A nemzetközi eljárásjogban kiemelt helyen szerepelt a belföldi felperesek védelme a körülményes – különösen a fiktív kézbesítés formájában jelentkező – külföldi

13 — Lásd a 201/85. és 202/85. sz., Klensch és társai egyesített ügyekben 1986. november 25-én hozott ítélet (EBHT 1986., 3477. o.) 21. pontját, a C-314/89. sz. Rauh-ügyben 1991. március 21-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-1647. o.) 17. pontját és a C-181/96. sz. Wilkens-ügyben 1999. január 28-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-399. o.) 19. pontját.

14 — Lásd többek helyett is a C-7/98. sz. Krombach-ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-1935. o.) 25. pontját.

15 — Lásd a 222/84. sz. Johnston-ügyben 1986. május 15-én hozott ítélet (EBHT 1986., 1651. o.) 18. pontját. Lásd már a 36/75. sz. Ruttili-ügyben 1975. október 28-án hozott ítélet (EBHT 1975., 1219. o.) 32. pontját is.

16 — A fenti 14. lábjegyzetben hivatkozott Krombach-ítélet 26. pontja.

kézbesítéssel szemben [17]. A nemzetközi jogban igen nagyra tartott állami szuverenitásra tekintettel bizonyos különleges okmányok kidolgozását megelőzően a nemzetközi jogi forgalomban történő kézbesítésre – ha egyáltalán lehetséges volt – csakis diplomáciai úton kerülhetett sor.

27. Ezt a rendszert nemzetközi jogi megállapodások egészítették ki, ami egyáltalán nem meglepő, ha arra gondolunk, milyen közel áll ez a téma az állami szuverenitás kérdésköréhez. Ilyen megállapodások útján került sor az iratok nemzetközi kézbesítésére és közlésére vonatkozó eljárások kidolgozására, ugyanakkor viszont hatékonysági szempontokat kevéssé vettek figyelembe – nem utolsósorban az állami szuverenitás kötelező tiszteletben tartása miatt.

28. A kézbesítési jog európaivá tétele keretében példaképül szolgált az 1965. november 15-i Hágai Kézbesítési Egyezmény (a továbbiakban: HKE). Ez az egyezmény egyrészt javított a diplomáciai úton történő kézbesítés hagyományos rendszerén azáltal, hogy lehetőséget teremtett a kézbesítésre központi hatóságok közvetítésével, másrészt felkarolta az alperesvédelem ügyét, és különösen a 15. és következő cikkében rögzíti, hogy mulasztási ítélet csak akkor hozható, ha biztos, hogy a kézbesítendő irat valóban eljutott az alpereshez, és az alperes számára megfelelő határidőt biztosítottak a védekezéshez szükséges felkészülésre.

29. Az európai igazságügyi térségen belül az 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény [18] feladata volt, hogy szabályozza a tagállamok közötti eljárási joghatósági összeütközéseket, és biztosítsa az ítéletek kölcsönös elismerését. Az eljárási iratok továbbításával kapcsolatban a Brüsszeli Egyezmény azonban, a hozzá fűzött kiegészítő jegyzőkönyv IV. cikkében mindössze egy utalást tartalmaz a csak kevéssel azelőtt megkötött HKE-re.

30. Ahhoz, hogy egy új politikai kezdeményezés elindulhasson, fel kellett ismerni, hogy az ítéletek kölcsönös elismerése a belső piacon belül a kézbesítés miatt fullad kudarcba [19]. Ezzel kapcsolatban figyelembe kell venni, hogy az iratok kézbesítése a Közösségen belüli jogi forgalomban is kettős bírósági szűrőn megy át: először a határozathozatal szakaszában arra vonatkozólag, hogy adott esetben van-e helye mulasztási ítélet meghozatalának, például, ha egy (külföldi) alperes nem jelenik meg a kitűzött időpontban, később pedig egy elismerési

17 — Ezzel kapcsolatban lásd a megjelölt helyen Heß jogösszehasonlító értekezéseit, 16. és követő oldalak.

18 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 17-i Brüsszeli Egyezmény (egységes szerkezetbe foglalt változat: HL C 27., 1998. 01. 26., 1. o., a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény vagy BE).

19 — Lásd a már hivatkozott Heßt, 17. és azt követő oldalak és az ott megjelölt hivatkozások.

eljárás szakaszában – amikor egy másik államban meghozott mulasztási ítéletet kell elismerni [20]. Az eljárás mindkét szakaszában meg lehet kérdőjelezni a kézbesítés esetleges hibáit, ami ennek megfelelő késedelmet és ezzel járó bizonytalanságot, illetve ellentmondásokat okoz.

31. A Tanács 1997. május 26-i jogi aktusával kidolgozta az Európai Unió tagállamaiban a polgári vagy kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről és közléséről [helyesen: kézbesítéséről és közléséről] szóló egyezményt [21], és saját alkotmányos rendelkezéseiknek megfelelően elfogadásra ajánlotta a tagállamoknak.

32. A rendelet alapját lényegében ez az egyezmény képezi, amely már nem lépett hatályba, mert az Amszterdami Szerződés az ún. harmadik pillér ezen, a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést érintő részeinek közösségi hatáskörbe utalásával az EK 61. és 65. cikkben új hatásköri szabályokat teremtett. Az egyezmény ezzel elavulttá vált. Rendelkezései azonban majdnem változatlan formában kerültek átvételre [22], így a rendeletet az egyezmény és az ahhoz fűzött magyarázat megfelelő figyelembevételével kell értelmezni [23].

33. Az EKE 8. cikkének (1) bekezdése szerinti nyelvhasználati szabályok megfelelnek a rendelet 8. cikke (1) bekezdése nyelvhasználati szabályainak. Az iratok továbbítása meggyorsításának célkitűzésére való tekintettel – nem utolsósorban a fordítási költségek csökkentése érdekében [24] – ezek lehetővé teszik az olyan nyelven, azaz az áttevő tagállam nyelvén, történő kézbesítést, amely nem az átvevő tagállam hivatalos nyelve, amennyiben ezt a címzett érti. Ennek a nyelvhasználati szabálynak a hatálya nagy valószínűséggel vita tárgyát képezte a tárgyalások során. Egyrészről többek között Franciaország kijelentette, hogy a kézbesítésre vonatkozó szabályokat a lehető legnagyobb mértékben harmonizálni kell, miköz-

20 — A BE 27. cikkének 2. pontja.

21 — HL C 261., 1997. 08. 27., 1. o. (a továbbiakban: EKE). A Tanács az egyezmény befejezésének napján tudomásul vette az egyezményhez fűzött magyarázatot (a fenti 5. lábjegyzetben hivatkozva). Ez a magyarázat a Hivatalos Lap említett számának 26. oldalán található.

22 — Lásd például a 1348/2000 rendelet (5) preambulumbekezdését: „Biztosítani kell az egyezmény megkötése érdekében folytatott tárgyalások eredményeinek folyamatosságát. E rendelet fő tartalma lényegében az egyezményből került átvételre".

23 — Az irodalom általában kritikusan fogadta az egyezményt, és ennek megfelelően a rendeletet is, mivel az államok közötti kölcsönös jogsegélyre vonatkozó szabályozási modellhez – azaz a HKE-beli hivatalos kézbesítési módhoz – ragaszkodott, és ezáltal ezt – a rendelet 2–11. cikkében szabályozott – hivatalos kézbesítési módot helyezte előtérbe. Lásd például: Heß (a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozva), 15. (21. és azt követő) pontok; Gsell, „Direkte Postzustellung an Adressaten im EU-Ausland nach neuem Zustellungsrecht", EWS 2002, 115 (116); Cordopati, „Note sul regolamento CE n° 1348/2000", in: *Giurisprudenza di merito*, Vol. XXXVI (2004), 10, 2141 (2153); és Frigo, „La disciplina comunitaria della notificazione degli atti in materia civile e commerciale: il regolamento (CE) n.°1348/2000", *Diritto processuale civile e commerciale comunitario*, 2004, 117 (157. o.).

24 — Meyer, „Europäisches Übereinkommen über die Zustellung", *IPRax 1997*, 401 (403. o.).

ben más államok, mint a Németországi Szövetségi Köztársaság, a tagállami szinten történő megoldást részesítették előnyben. Végül a középutat választották [25].

B — *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről*

1. Bevezető megjegyzések a vizsgálat menetéről

34. A bírósági iratoknak a tagállamok közötti továbbítása a legtöbb esetben nyelvi problémákkal jár együtt. A hatékony védelem – és ezzel együtt végső soron a védekezési jogok és a meghallgatáshoz való jog – feltételezi az adott irat tudomásul vételének lehetőségét, ami szintén szükségessé teheti a fordítást.

35. A bírósági vagy bíróságon kívüli iratoknak a rendelet 4. és azt követő cikkeiben szabályozott eljárás szerinti továbbítása és kézbesítése a közösségen belüli jogi forgalomban nemcsak a különböző tagállamok hatóságai közötti együttműködés területén vet föl gyakorlati kérdéseket, hanem a leküzdendő nyelvi akadályokkal kapcsolatosan is. Ehhez társulnak még jogi kérdések, amelyek nem kismértékben az eljárásjogok harmonizálásának hiányában merülhetnek fel.

25 — Lásd az Európai Unió tagállamaiban a fenti 5. lábjegyzetben hivatkozott, a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló egyezményhez fűzött magyarázat bevezetésének 3. pontját az Európai Unióról szóló szerződés K3. cikke alapján.

36. Az 1348/2000 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése, amelynek értelmezését kérik a Bíróságtól, olyan nyelvi szabályozást ír elő amely egyszerűsítést tartalmaz, mivel nem követeli meg a kézbesítendő iratok szisztematikus lefordítását. A feladó számára biztosított ezen kedvezményt a perbeli esélyegyenlőség értelmében a címzett joga ellensúlyozza, miszerint az átvételt megtagadhatja. Amennyiben viszont jogszerűen [26] élnek ezzel a megtagadási joggal, vitathatatlan, hogy a rendelet nem nevezi meg e jog gyakorlásának jogkövetkezményeit [27].

37. Amint a kérdést előterjesztő bíróság az első kérdésével lényegében felteszi a kérdést, hogy van-e lehetőség a kézbesítési hiba orvoslására – nyilvánvalóan a kézbesítendő irat eredetileg hiányzó fordításának utólagos benyújtását értve ezalatt —, legelőször az a kérdés merül fel, hogy erre az orvoslási lehetőségre a közösségi jog vagy a nemzeti jog legyen irányadó.

26 — Ezen a ponton nem bír jelentőséggel, hogy a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése által biztosított átvételmegtagadási jog jogos gyakorlása csak azokra az esetekre vonatkozik-e, amikor az irat az e rendelkezésben megjelölt nyelvek valamelyikére nincs lefordítva, vagy szükséges ahhoz az illetékes nemzeti bíróság értékelése is azzal kapcsolatban, hogy a joggyakorlás ezen felül visszaélésszerűnek tekintendő-e. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem e tekintetben nem tartalmaz megfelelő támpontot. Ugyanilyen kevés szó esik benne a nyelvismeret megítélésének kritériumairól abban az esetben – mint az alapügyben is –, ha az alperes jogi személy. Ezzel és más kérdésekkel kapcsolatban lásd Malan, „La langue de la signification des actes judiciaires ou les incertitudes du règlement sur la signification et la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires", *Petites affiches du 17 avril 2003*, 6. o.

27 — Lásd a jelen indítvány 2. pontját.

38. Ha a nemzeti jog lenne irányadó, és ez nem adna lehetőséget a hiba orvoslására, akkor azt is meg kellene vizsgálni, hogy az adott tagállam eljárási autonómiáját nem kellene-e korlátozni a közösségi jog hatékony érvényesülésének elvével szemben.

39. Ha azonban fennáll a fenti értelemben vett – a nemzeti jog vagy a közösségi jog szerinti – orvoslási lehetőség, tisztázni kell, hogy milyen szabályok vonatkozzanak a sikertelen kézbesítés orvoslására. Különösen az a kérdés, hogy milyen következményekkel járna ez az adott esetben betartandó eljárási határidőkkel kapcsolatban.

2. Az átvétel jogszerű megtagadása lehetséges jogkövetkezményeiről

a) A felek érvei

40. *G. Leffler* álláspontja szerint különösen a HKE [28] nem hívható segítségül a rendelet 8. cikke (1) bekezdésének értelmezéséhez. Sokkal inkább az EKE-t [29] és az ahhoz fűzött magyarázatot kell alapul venni. G. Leffler arra emlékeztet, hogy a címzettnek az EKE alapján is joga van az átvétel megtagadására. Az azonban szerinte az EKE szövegéből nem derül ki, hogy milyen jogkövetkezményekkel jár ennek a jognak a gyakorlása. A magyarázatból az következik, hogy ezeket a jogkövetkezményeket a nemzeti jog alapján kell meghatározni. Ha tehát a nemzeti jog szerint lehetséges a hiba orvoslása, a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése – a rendelet 19. cikkében foglalt időbeli korlátok figyelembevétele mellett – ennek lehetőségét nem zárja ki.

41. Arra az esetre, ha a Bíróság inkább autonóm módon értelmezné a rendelet 8. cikkének (1) bekezdését, G. Leffler előadja, hogy a rendelet mindössze a számára érthetetlen, a terhére jogkövetkezményeket hordozó irat kézbesítésétől kell, hogy megvédje a címzettet. Az egész eljárást viszont nem kell leállítani. Meghaladja az alperes számára biztosítandó szükséges védelem mértékét, ha az első kézbesítés nyelvi okok miatt történő meghiúsulása az egész eljárást semmissé teszi.

42. Azok a hibák, amelyek nem a felperes érdekkörében merültek fel, hanem például a fordítóknál vagy a bíróságnál, nem vezethetnek a felperes jogának elvesztéséhez. A semmisség következménye a feladó oldalán főleg a határidők elmulasztása lenne, ami különösen akkor indokolatlan, ha a hibáért nem ő volt a felelős. E tekintetben szerinte elegendő a rendelet 19. cikke által az alperes részére biztosított védelem.

28 — Hivatkozás a 28. pontban.

29 — Hivatkozás a 21. pontban.

43. Ezzel szemben a *Berlin Chemie* álláspontja szerint a sikertelen kézbesítés nyelvi okok miatti semmissége a rendelet 7., 8. és 9. cikkéből következik. Az itt szereplő szövegrészek, mint „az irat kézbesítésére előírt [helyesen: kézbesítéséhez vagy közléséhez szükséges] valamennyi lépés" és „az irat átvételének megtagadása" a nyelvi okok miatt sikertelen kézbesítés semmissége mellett szólnak.

44. A Berlin Chemie ezenkívül az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkére is hivatkozik, amely szerint az olyan jogi aktusok, amelyeket az alperes nem ért meg, nem fejthetnek ki joghatásokat. A joghatást nem keletkeztető jogi aktus nem „orvosolható", hanem semmis, ezért a jogkövetkezmények beálltához a kézbesítés megismétlése szükséges. A Berlin Chemie másodlagosan arra hivatkozik, hogy a felperesnek egynél többször nem kellene lehetőséget kapnia az esetleges mulasztásainak helyrehozatalára, különösen akkor, ha ügyvéd nélkül járt el.

45. A *Bizottság* arra hivatkozik, hogy a rendeletet az EKE [30] fényében kellene értelmezni, mivel a rendeletben ennek alapgondolatai tükröződnek vissza. Álláspontja szerint az Amszterdami Szerződés hatályba lépését követő intézményi fejlesztéseket, illetve a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség fokozatos létrehozását szintén figyelembe kell venni.

46. A rendelet preambulumbekezdéseiből következik, hogy tekintettel kell lenni valamennyi érintett fél jogos érdekeire, és ezzel egyidejűleg a bírósági eljárás zavartalan lefolyására kell törekedni. A Bizottság szerint a rendelet különösen nagy súlyt helyez a bírósági eljárás hatékonyságára és meggyorsítására.

47. A rendelet 8. cikke (1) bekezdésének nyelvhasználati szabályaival kapcsolatban a Bizottság arra hívja fel a figyelmet, hogy ezek egy általánosító szemléletmódon alapulnak [31], ebből kifolyólag az átvétel megtagadását nem lehet minden esetben az alperesvédelem körében felmerülő kényszerítő okokkal indokolni.

48. A Bizottság azt is kiemeli, hogy a nyelvhasználati szabályok be nem tartása esetén nem kötelező az átvétel megtagadása. A rendelet szövegéből – különösen 8. cikkének (1) bekezdéséből [32] – szerinte nem következik, hogy a kézbesítés érvényessége a nyelvhasználati szabályok betartásától függene.

30 — Hivatkozás a 21. lábjegyzetben.

31 — Lásd a fenti 4. lábjegyzetet.

32 — A Bizottság erőteljesen hangsúlyozza, hogy a (10) preambulumbekezdés, amely szerint „a címzett érdekeinek védelmében a kézbesítést a foganatosítás helyének hivatalos nyelvén vagy hivatalos nyelveinek egyikén kell teljesíteni, vagy az áttevő tagállamnak egy olyan egyéb nyelvén, amelyet a címzett megért", e tekintetben teljesen ellentétes a rendelet 8. cikkének szövegével.

49. A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerinti, az átvétel megtagadására vonatkozó jog létezéséből nem lehet a kézbesítési eljárás érvényességére vonatkozó következtetéseket levonni. A Bizottság szerint azonban az, hogy az átvétel megtagadásának következményei nincsenek szabályozva, nem vezet szükségképpen oda, hogy e tekintetben a nemzeti jog válik irányadóvá, bár az igaz, hogy a rendelet meghozatalát előkészítő anyagok között találhatók erre utaló adatok.

50. A Bizottság azon a véleményen van, hogy a nemzeti jogszabályok alkalmazása ebben az összefüggésben a különböző tagállamokban eltérő jogkövetkezményekhez vezetne, és ezzel aláásná a jogbiztonságot.

51. A Bizottság ezért az átvétel megtagadásához fűződő jogkövetkezmények autonóm meghatározását javasolja magában a rendelet szövegében található megfelelő támpontok korlátozott hatályának figyelembevételével.

52. A Bizottság először is fontolóra veszi valamennyi joghatás tagadását a sikertelen kézbesítés esetén, ami viszont véleménye szerint az alperest – a rendelet által elérni kívánt egyensúllyal ellentétben – aránytalanul előnyös helyzetbe hozná. A megfelelő, egyértelmű jogalap hiánya szintén e semmisség ellen szól a Bizottság szerint. Végül véleménye szerint ez megfosztaná a felperest törvényes bírájához való jogától.

53. A Bizottság álláspontja szerint megfelel a rendelet tartalmának a bírósági eljárás szabályszerű lefolyásának biztosítása, ha a felperesnek a hiányzó fordítás utólagos benyújtásával lehetősége van a sikertelen kézbesítés „orvosolására". Ezt támasztja alá a 8. cikk (2) bekezdésének szövege, amely szerint „a kérelem és a fordítást igénylő iratok vissza [küldendők]" és a rendelkezés „hatékony érvényesülésének (effet utile)" elve.

54. A *német kormány* állásfoglalása azon alapul, hogy a rendeletben szándékosan nem határozták meg a 8. cikk (1) bekezdésének nyelvhasználati szabályaival kapcsolatos jogkövetkezményeket. Erre a következtetésre a rendeletet megelőző szabályozás EKE-beli keletkezésének története alapján jut. Emiatt szerinte a Lancray-ítéletre [33] is tekintettel a jogkövetkezményt és ezzel az orvoslási lehetőséget is a nemzeti jog alapján kell megítélni.

33 — A C-305/88. sz. Lancray-ügyben 1990. július 3-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-2725. o.) 29. és azt követő pontja.

55. A *finn kormány* lényegében a Németországi Szövetségi Köztársaság álláspontjához csatlakozik. Nézete szerint mindenekelőtt a kézbesítésről szóló egyezmény preambulumbekezdéseiből következik, hogy a jogkövetkezmények kérdésében alapvetően a tagállamok nemzeti jogához kell visszanyúlni.

56. A *holland kormány* a rendelet 8. cikkének (2) bekezdésére hivatkozik, amely egyedül a fordítást igénylő iratok visszaküldését írja elő, és ebből a holland kormány azt a következtetést vonja le, hogy a többi, nem visszaküldendő irat tekintetében van orvoslási lehetőség, ha a továbbítás a rendelet előírásai szerint történt. Az orvoslási lehetőség a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése keletkezésének történetéből következik, mivel az EKE e tekintetben összehasonlítható 8. cikkéhez fűzött magyarázatból az szűrhető le, hogy a nyelvi okok miatt sikertelen első kézbesítés megfelelő határidőn belül orvosolható.

57. A *portugál kormány* a rendelet 8. cikke (2) bekezdésének hasonló értelmezéséből indul ki, és ezen kívül azt hangsúlyozza, hogy az iratok továbbításával kapcsolatban felmerülő bármilyen nehézséget a felek közötti jóhiszemű együttműködés szellemében kell megoldani.

58. A *francia kormány* szemléletmódjának ezzel szemben az az alapja, hogy a rendelet középpontjában a címzett védelme áll, amint ez különösen a (10) preambulumbekezdéséből [34] kitűnik. A rendelet által kitűzött célokra figyelemmel a francia kormány mégis arra az álláspontra jut, hogy a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése a megfelelő érdekkiegyenlítés miatt megköveteli, hogy a nyelvi okok miatt sikertelen kézbesítés a nemzeti jog alapján orvosolható legyen.

b) Jogi értékelés

59. Mint már utaltam rá [35], először azt kell megvizsgálni, hogy a jogkövetkezmények szabályozásának hiánya a rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében szükségessé, illetőleg lehetővé teszi-e a nemzeti joghoz fordulást. Ezután lehet a közösségi jogban esetlegesen előforduló, a szóban forgó jogkövetkezményekkel kapcsolatos különféle rendelkezésekkel foglalkozni.

i) Az irányadó jogrendről

60. Több szempontból is érdemes megvizsgálni, hogy a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerinti átvétel jogszerű megtagadása jogkövetkezményeinek csak azért kell-e a nemzeti jog szerint alakulniuk, mert a rendelet nem tartalmaz kifejezett szabályozást e jogkövetkezményekkel kapcsolatban.

34 — Lásd a fenti 32. lábjegyzetet.

35 — Lásd a jelen indítvány 37. pontját.

61. Éppen a rendelet meghozatalának története mutatja, hogy a nemzeti jogrendek sok szempontból nem képesek megoldani a nemzetközi kézbesítés kérdéseit sem az eljárás hatékony lefolyása, sem a felperes, illetve az alperes jogos érdekeinek megfelelő védelme tekintetében. Mivel a nemzetközi jogi okmányok is elégtelennek bizonyultak, közösségi szintű kezdeményezésre volt szükség. A 1348/2000 rendelet ennek megfelelően a 2. és azt követő cikkeiben a decentralizált eljárás formájában egy speciális eszközt biztosít, amely – még az esetleges szabályozási hézagok esetén is, sőt éppen azok esetében – csak autonóm módon alkalmazandó. Véleményem szerint teljesen nyilvánvaló, hogy valamely jog elismerésével kapcsolatos szabályozás – itt az átvétel megtagadásának formájában —, illetve az e jog gyakorlásának jogkövetkezményeivel kapcsolatos szabályozás egymással szorosan összefügg.

62. A speciális közösségi jogi eszközök autonóm értelmezésének szükségessége az adott szabályozás céljaival is indokolható [36]. A rendelet célja a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló olyan térség továbbfejlesztése, ahol biztosított a személyek szabad mozgása [37]. Már csak ez a célkitűzés is megköveteli a rendeletből eredő jogokhoz kapcsolódó jogkövetkezmények legmesszebbmenőbb közelítését, mivel azok eltérő értelmezése különösen a polgári eljárás érzékeny területén biztosítandó alapjogok tekintetében elfogadhatatlan széttagoltsághoz és a jogbiztonság hiányához vezetne.

63. Ezzel kapcsolatban azt is figyelembe kell venni, hogy a rendelet (4) preambulumbekezdése a rendelet szükségességét azzal indokolja, hogy célkitűzéseit a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani. Erre tekintettel nem tűnik túl következetesnek, ha a felmerülő szabályozási hézagok kitöltése érdekében a nemzeti jogokhoz „menekülünk".

64. Arra is gondolni kell, hogy a tagállamok nemzeti joga esetleg nem teszi lehetővé a hiba orvoslását, illetve eltérően alakítja ki annak szabályait. Ha kiderülne, hogy valamelyik tagállam nemzeti jogrendje nem teszi lehetővé a hiba orvoslását, közösségi szinten újra felmerülne – például a hatékonyság elve szempontjából – az adott tagállam eljárási autonómiája korlátozásának kérdése. Ez a nemzeti jog irányába tett „kitérő" megspórolható, ha a rendeletet – megfelelően tekintetbe véve korlátozott szabályozási tárgykörét – autonóm módon értelmezzük a 8. cikkének (1) bekezdése által biztosított, az átvétel megtagadásához való jog jogszerű gyakorlásához fűződő jogkövetkezmények vonatkozásában.

36 — A Bíróság ítélkezési gyakorlatában ez a közösségi jog más területein is előfordul. Példaként elegendő csak arra emlékeztetni, hogy a Bíróság az 1988. december 21-i 89/104/EGK irányelv 7. cikkének (1) bekezdése szerinti „hozzájárulás" (HL 1989. L 40., 1. o.) jogi fogalmát – amely éppen a tagállamok polgári jogában már foglalt – a C-414/99–C-416/99. sz., Davidoff és társai egyesített ügyekben 2001. november 20-án hozott ítéletében (EBHT 2001., I-8691. o.) az irányelv céljaira való tekintettel autonóm módon értelmezte. Lásd még – e rendelettel kapcsolatban – a fenti 6. lábjegyzetben hivakozott Mignolet-t (352. o.): „[...] l'objectif poursuivi par un instrument communautaire est déterminant lorsqu'il s'agit de sanctionner une règle de procédure qu'il établit".

37 — Lásd a rendelet (1) preambulumbekezdését.

65. Következésképpen meg kell állapítani, hogy nemcsak a kézbesítendő iratok átvételének a címzett általi megtagadása tartozik a rendelet hatálya alá, hanem az ebből eredő jogkövetkezmények is.

ii) Az esetleges joghatások abban az esetben, ha a kézbesítés azért sikertelen, mert a címzett jogszerűen élt az átvétel magtagadásának jogával

66. Kérdéses, hogy abban az esetben, ha a kézbesítés azért sikertelen, mert a címzett jogszerűen élt az átvétel magtagadásának a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése által biztosított jogával, a kézbesítést egészében semmisnek kell-e tekinteni, vagy fűződnek hozzá bizonyos joghatások.

– A kézbesítendő irat lefordítása feltétele-e a kézbesítés érvényességének?

67. Előzetesen ki kell emelni, hogy az 1348/2000 rendeletnek sem a szövege, sem a rendszere, sem a szelleme nem követeli meg a kézbesítendő irat lefordítását. Ha viszont a fordítás mint érvényességi feltétel nincs felismerhetően megfogalmazva, nem látható be, hogyan lehetne annak hiányát a kézbesítési folyamat semmisségét megalapozó oknak tekinteni [38].

68. A rendelet nem tartalmaz olyan előírást, hogy a kérelmezőnek, vagyis annak a személynek, akinek érdekében a kézbesítés történik, kötelessége lenne a kézbesítendő iratot lefordíttatni a „megkeresett" állam nyelvére [39].

69. A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése csak azt írja elő, hogy a kézbesítendő irat fordításának hiánya megalapozza a címzett jogát az átvétel megtagadására. Csupán e jog gyakorlása, illetve nem gyakorlása után válik világossá, hogy az adott irat kézbesítésére sor kerülhetett-e vagy sem.

70. Az, hogy a rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében „az irat kézbesítésére előírt valamennyi lépésre" hivatkozik, nem indokolja annak feltételezését, hogy a 8. cikkének (1) bekezdésében említett nyelvek valamelyikére történő fordítás hiánya egy megfelelő kézbesítés teljes semmisségét okozza. Ez a

38 — Így nézve a kézbesítendő irat hiányzó fordítása esetén nincsen szó az adott kézbesítési és közlési folyamat hibájáról.

39 — Ezzel kapcsolatban: bár a kézbesítési és közlési egyezményre utalva, Burgstaller, „Kapitel 81: Europäische Zustellungsverordnung", in: *Internationales Zivilverfahrensrecht*, 5. cikk 1. pont. Lásd különösen a EKE-hez fűzött magyarázat a rendelet 8. cikkét „Az egyezmény azonban nem arra kötelezi a kérelmezőt, hogy a fent nevezett nyelvek valamelyikén készült vagy arra lefordított iratot továbbítson, hanem lehetővé teszi a címzett számára az irat átvételének megtagadását arra hivatkozva, hogy az előírt rendelkezéseket nem tartották be".

rendelkezés mindössze azt fogalmazza meg, hogy a kézbesítés módjára nézve főszabály szerint az átvevő tagállam joga irányadó, anélkül hogy megkérdőjelezné a hiányzó fordítási kötelezettséget, amely magában a rendeletben gyökerezik.

71. A rendelet 8. cikkének (2) bekezdése szintén az ellen a feltételezés ellen szól, hogy a 8. cikk (1) bekezdésében említett nyelvek valamelyikére történő fordítás hiánya egy megfelelő kézbesítés teljes semmisségét okozná. Ha e rendelkezés szerint azokat az iratokat, amelyeknek a fordítását kérik, vissza kell küldeni, akkor ebből nyilván arra következtethetünk, hogy az első kézbesítés – a rendelet 8. cikke (1) bekezdésének nyelvhasználati szabályai be nem tartása ellenére is – kivált valamilyen hatást. Ha nem ez lenne a helyzet, szükségtelen volna a lefordítandó iratokat – a többit azonban nem – a kérelmezőnek visszaküldeni, aki amúgy is köteles lenne a lefordított iratokat elküldeni ahhoz, hogy egyáltalán bármilyen joghatást elérjen. A jogkövetkezmények esetleges különválása oly módon, hogy csak a vissza nem utasított rész vált ki joghatást, míg a fordításra visszaküldött iratok teljesen hatástalanok maradnak, aligha egyeztethető össze a rendelet által célul kitűzött hatékonysággal.

72. A rendelet más részeiből, így a 6. cikke (2) bekezdésében szabályozott ún. kijavítási eljárásból[40] is világosan kitűnik, hogy a – fordítás nélkül – foganatosított első kézbesítés teljes semmissége aligha egyeztethető össze a rendelet által célul kitűzött hatékonysággal. Ebből a rendelkezésből az a jogi gondolat szűrhető le, hogy ha a kézbesítési kérelem elintézése nem lehetséges – ami bizonyára összehasonlítható azzal az esettel, amikor a fordítás hiánya jogot keletkeztet az átvétel megtagadására –, ez önmagában nem eredményezi azt, hogy a kézbesítési kérelmet úgy tekintik – a semmisség értelmében –, mintha soha nem is létezett volna. Inkább annak kijavítására kell törekedni. Ha az átvevő intézmény a rendelet 8. cikkének (2) bekezdése értelmében visszaküldi azokat az iratokat, amelyeknek a lefordítását kérik, az ebbe a felfogásba illeszkedik bele.

73. Az is az átvétel jogszerű megtagadása miatt sikertelen első kézbesítés teljes semmissége ellen szól, hogy – amint a Bizottság jogosan kiemelte – erre nincs egyértelmű jogalap.

74. Ráadásul az ellentétes álláspont szerint a teljes semmisség attól függene, hogy a címzett esetleg él-e az átvétel megtagadásának jogával – és nem a nyelvi feltételek objektív betartásától –, ami megint csak a

40 — E rendelkezés szerint „amennyiben a kézbesítési kérelem a továbbított adatok vagy iratok alapján nem teljesíthető, az átvevő intézmény a lehető leggyorsabb módon érintkezésbe lép az áttevő intézménnyel a hiányzó információk vagy iratok beszerzése érdekében".

kézbesítés címzettje számára jelentene előnyöket [41].

75. Ezzel kapcsolatban viszont figyelembe kell venni, hogy az átvétel megtagadásának joga a címzett védelmére szolgál ugyan, de ez nem jelenti azt, hogy a címzett az átvétel megtagadása által akadályozhatja az eljárás menetét, vagy erre lehetősége kellene, hogy legyen.

76. Hogy a címzett számára nyelvi szempontból nem lehet abszolút védelmet biztosítani, nemcsak amiatt egyértelmű, mert a rendelet 8. cikke (1) bekezdésének nyelvhasználati szabályai az adott címzett nyelvismeretével kapcsolatban általánosító szemléletmódon alapulnak, hanem azért is, mert a rendelet a 2. és azt követő cikkeiben szabályozott hivatalos kézbesítési módon kívül további – egyenrangú [42] – kézbesítési vagy közlési módokat is elismer, így például a gyakorlatban igen elterjedt postai kézbesítést [43]. A rendelet 14. cikkének (2) bekezdése szerint azonban a tagállamok feladata azoknak a feltételeknek a meghatározása, „amelyek alapján elfogadja a bírósági iratok postai úton történő kézbesítését [helyesen: kézbesítését vagy közlését]". Miután nyelvi feltételeket csak néhány tagállam [44] határozott meg, a tagállamok által közölt adatoknak a rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján történő harmadszori frissítésében [45] világosan szerepel, hogy „az a tény, hogy a tagállam a 14. cikkel kapcsolatban nem határozott meg különös nyelvhasználati szabályokat, [...] implicit módon [azt jelenti], hogy a 8. cikk nyelvhasználati szabályai alkalmazandók". Mindenesetre nem egyértelmű, hogy milyen értéket tulajdoníthatunk ennek a magyarázatnak [46].

77. A megfelelő érdekkiegyenlítésre hivatkozva azonban a kérelmezőt nem lehet megfosztani törvényes bírájához való alapvető jogától, amire például akkor kerülne sor, ha az átvétel megtagadását követően már nem lenne lehetősége az esetleges jogorvoslati határidők betartására.

41 — A rendelet 9. cikkében található, a kézbesítés időpontjával kapcsolatos szabályozásból is kitűnik, hogy mind a kérelmező, mind a címzett egyaránt védelemben részesítendő. Ezzel kapcsolatban lásd De Leval és Lebois, „Betekenen in Europese Unie op grond van de Verordening 1348/2000 van 29 mei 2000", in: *Het nieuwe Europese IPR: van verdrag naar verordening*, 2001, 169. és 185. o., 6–38. pont.

42 — Vitatott, hogy egyenrangú-e. Van olyan vélemény, amely szerint a szubszidiárius kézbesítési módok nem alacsonyabb rendűek. Lásd például Gsell (a fenti 23. lábjegyzetben hivatkozva, 11. és 117. o.); Mignolet (a fenti 6. lábjegyzetben hivatkozva, 349. o.); De Leval és Lebois, „Signifier en Europe sur la base du règlement n°1348/2000: bilan après un an et demi d'application", in: *Liber amicorum Pierre Marchal*, 261. o., 6. pont; Frigo (a fenti 23. lábjegyzetben hivatkozva, 138. és 139. o.); más állásponton van azonban. Lásd különösen Heß (a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozva, 15., 20. o.); Ekelmans, „le règlement 1348/2000 relatif à la signification et à la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires", in: *Journal des tribunaux*, 2001, 42. o.

43 — A rendelet 14. cikkének (1) bekezdése szerint: „Minden tagállamnak lehetősége van a bírósági iratokat a másik tagállamban lakóhellyel rendelkező személyeknek közvetlenül postai úton kézbesíteni".

44 — Malan által adott áttekintés (a fenti 26. lábjegyzetben hivatkozva), 11. pont.

45 — A tagállamok által közölt, a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK tanácsi irányelv 23. cikk szerinti adatok harmadszori naprakésszé tétele (HL 2002. C 13., 2. o.).

46 — Ilyen kétségeknek ad hangot Boularbah is: „Le cadre général des règles communautaires en matière de procédure civile: coopération judiciaire, droit judiciaire européen et droit processuel commun", in: *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, 167. o., 180. o., e tekintetben megelőzi Mignolet-t (a fenti 6. lábjegyzetben hivatkozva), 251. o.

78. Amint az a rendelet 5. cikkének (2) bekezdésével együtt olvasott 8. cikke (1) bekezdésének b) pontjából látható, a rendelet egyik törekvése, hogy a kérelmezőt megkímélje a felesleges költségektől is, amelyek közé különösen a fordítási költségek tartoznak. Ha azonban a kérelmező az átvétel esetleges megtagadásának a határidők betartására gyakorolt negatív következményeitől tartva az iratot előzetesen lefordíttatja a 8. cikk (1) bekezdésében megnevezett nyelvek valamelyikére, a rendelet alapján mindenféle egyszerűsítés – a költségkímélést szolgáló is – kizárt lenne.

79. Mindebből az következik, hogy sem a rendelet szövege, sem keletkezésének története, rendszere vagy szelleme nem indokolja azt a feltételezést, hogy az átvétel megtagadása jogának gyakorlása a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján az adott kézbesítést teljes egészében semmissé teszi. Ezért azt az iratot, amelyet azért nem lehetett kézbesíteni, mert jogszerűen éltek a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése által biztosított átvételmegtagadási joggal, nem lehet úgy tekinteni, mintha soha meg sem kísérelték volna a kézbesítését.

80. A kérdés az marad, hogy az átvétel megtagadása jogának jogszerű gyakorlása ellenére milyen joghatásokat válthat ki az első kézbesítés.

– Az első kézbesítés joghatásai az átvétel megtagadása jogának gyakorlását követően

81. A kérelmező, illetve a kézbesítés vagy közlés címzettjének egymással szemben álló érdekeire úgy lehet egyaránt tekintettel lenni, ha az átvételmegtagadási jog gyakorlása az eljárás nyugvását eredményezi [47].

82. Ez a nyugvást eredményező hatás megakadályozza egyrészt azt, hogy az átvétel megtagadása a címzett részéről mint egyoldalú jognyilatkozat az első kézbesítést teljes jogi érvényességétől megfossza, és ezzel megakadályozza a kérelmező szükséges jogvédelmét. Különösen az esetleges betartandó eljárási határidők nem folynak tovább mindaddig, amíg a bíróság meg nem állapítja, hogy az átvétel megtagadása jogszerű volt-e.

83. Másrészt az átvétel megtagadásának joga és az erről történő azonnali tájékoztatás a rendelet 8. cikke (2) bekezdésének megfelelően a címzett meghallgatáshoz való jogát biztosítja [48]. Az átvétel megtagadása jogának nyugvást eredményező hatása tehát ennyiben

47 — Ezzel kapcsolatban De Leval és Lebois is (a fenti 41. lábjegyzetben hivatkozva), 6–38. pont.

48 — A fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott Lancray-ítéletben, a Bíróság a 49/84. sz., Debaecker és Plouvier ügyben 1985. június 11-én hozott ítéletre (EBHT 1985., 1779. o.) hivatkozva egyértelműen kimondta, hogy bár a BE a preambuluma értelmében a bírósági határozatok kölcsönös elismerése és végrehajtása alakiságainak egyszerűsítésére törekszik, ezt a célt azonban nem lehet azáltal elérni, hogy a meghallgatáshoz való jog bármilyen módon sérelmet szenvedjen.

a címzett védelmét szolgálja, mivel az első kézbesítés vele szemben nem fejt ki teljes jogerőt.

84. A nyugvást eredményező hatás nem érinti az ügyben – amelynek keretében az iratot továbbították – eljáró bíróság döntési jogát azzal kapcsolatban, hogy az átvétel megtagadása jogszerű volt-e [49].

85. A nyugvást eredményező hatás feltételezését támasztja alá a rendelet 19. cikkének (1) bekezdése is, amely az alperes meg nem jelenése esetére az eljárás felfüggesztéséről, tehát a peres eljárás nyugvásáról rendelkezik. Ez még inkább érvényes akkor, ha az alperes a rendelet nyelvhasználati szabályaira hivatkozással az iratot visszautasítja.

86. Ezért meg kell állapítani, hogy az átvétel megtagadása miatt bekövetkezett nyugvást a címzett javára csak egy hiánytalan kézbesítés vagy közlés szakítja meg, míg a kérelmező fél javát szolgáló nyugvás már a visszautasítás jogszerű voltának bírói megállapításával megszűnik.

49 — Lásd ezzel kapcsolatosan az EKE-hez fűzött magyarázat 8. pontját: „Ha vita merül fel azzal kapcsolatban, hogy az irat címzettje egy adott nyelvet megért-e vagy sem, erről az alkalmazandó rendelkezések szerint kell dönteni, például az előtt a bíróság előtt, ahol folyamatban van az az eljárás, amelynek keretei között az iratot továbbították, fel kell vetni a szabályszerű kézbesítés kérdését."

3. A kézbesítendő vagy közlendő irat fordításának utólagos továbbításával kapcsolatos szabályokra vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

87. Már csak a kézbesítendő vagy közlendő irat fordításának utólagos továbbításával kapcsolatos szabályokra vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés megválaszolása van hátra.

88. Ezzel kapcsolatban különösen azt kell tisztázni, hogy milyen joghatásokat – és különösen mely időpontban – vált ki az adott irat, ha az irat átvételét első alkalommal jogszerűen megtagadták, és a kézbesítési, illetve közlési folyamatot a fordítás csatolásával meg kellett ismételni.

a) A felek érvei

89. Az érintettek az esetleges orvoslási lehetőség szabályaival kapcsolatban is különböző kérdésekre helyezik a hangsúlyt az írásbeli szakaszban.

90. Az esetleges orvoslási lehetőség szabályaival kapcsolatban a legtöbb résztvevő – az eljárásjogi harmonizáció hiányából kifolyólag – a nemzeti jogok, különösen az áttevő tagállam jogának messzemenően irányadó

jellegét hangsúlyozza. Egyedül a *portugál kormány* szerint kellene a fordítás utólagos továbbítására vonatkozó szabályokat is kizárólag a 1348/2000 rendelet alapján meghatározni.

91. *G. Leffler* a kézbesítési kérelem kijavításának határidejét a nemzeti jog alapján, a kézbesítés módját viszont a rendelet, illetve a nemzeti átültető törvény (sic) alapján javasolja meghatározni.

92. A *német kormány* – e tekintetben az első kérdés kapcsán ismertetett jogfelfogásával összhangban – megjegyzi, hogy az áttevő tagállam bírósága köteles megvizsgálni azt, hogy az átvétel megtagadása jogszerű volt-e, vagy sem. Ennek jogkövetkezményei ugyancsak a *lex fori* szerint alakulnak, beleértve a fordítás e jog szerint megengedett utólagos továbbításának szabályait.

93. A *francia kormány* javaslata szerint a harmadik kérdésre differenciáltan kell válaszolni, mivel álláspontja szerint a fordítás utólagos továbbításának a rendeletben szabályozott eljárás szerint kell történnie, egyebekben azonban az áttevő tagállam bíróságának a saját nemzeti eljárásjogát kell alkalmaznia.

94. A *Bizottság* úgy érvel, hogy a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerinti átvételmegtagadási jog gyakorlásának jogkövetkezményeit egyrészt azért nem lehet autonóm módon meghatározni, mert az áttevő tagállam bíróságának kell eldöntenie, hogy jogszerűen éltek-e ezzel a joggal, másrészt az esetleges orvoslásra is az áttevő tagállam szabályai kell, hogy vonatkozzanak, miközben a rendelet bizonyos rendelkezései – például a 9. cikke határidőket megállapító szabályai – megfelelően alkalmazandók.

b) Jogi értékelés

i) A nemzeti jog alkalmazhatósága

95. Aligha kétséges, hogy a közösségi jogalkotó a 1348/2000 rendelettel nem a nemzeti eljárásjogok átfogó harmonizálására törekedett. Ezért alapvetően a rendelet szellemére vagyunk tekintettel, ha abból indulunk ki, hogy főszabály szerint az áttevő tagállam bíróságának saját eljárásjogának (*lex fori*) alkalmazásával kell határoznia.

96. Ezt különösen a rendelet 9. cikke támasztja alá, amely a kézbesítés időpontjával kapcsolatban részben az átvevő tagállam jogára ((1) bekezdés), részben pedig az áttevő tagállam jogára (a 9. cikk (2) bekezdése az eljárási határidők kérelmező általi betartását illetően) utal, úgy mint a 19. cikk a megjelenést elmulasztó alperessel kapcsolatban. A 19. cikk szerint egy ilyen esetben az átvevő tagállam adott bíróságának kell eldöntenie,

hogy a kézbesítés az átvevő tagállam követelményeinek megfelelő módon történt-e, vagy sem. A 7. cikk (1) bekezdésére ugyancsak hivatkozni kell, amely a kézbesítéssel vagy közléssel kapcsolatban kifejezetten a tagállamok jogára utal.

97. Ha viszont a kézbesítendő vagy közlendő irat fordításának utólagos továbbításával kapcsolatos jogkérdés a rendelet hatálya alá tartozik, nem látok okot arra, hogy a rendelet ne lenne alkalmazható. Ezért meggyőzőnek tűnik a francia kormány álláspontja, miszerint ez a továbbítás a rendeletnek megfelelően kell, hogy történjen.

ii) A második kézbesítési és közlési folyamat szabályai

98. Ez az alpont az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésből következik, amely lényegében a kézbesítendő vagy közlendő irat és annak a rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében előírt nyelvek egyikére történt fordítása utólagos továbbításának időbeli és gyakorlati szabályaira irányul.

99. Ezzel kapcsolatban a rendelet nem tartalmaz közvetlenül alkalmazandó rendelkezéseket. A kézbesítendő vagy közlendő irat formájától eltekintve nincs a rendeletben sem a megismételt kézbesítés vagy közlés feltételeire vonatkozó kifejezett szabályozás, sem azokkal az esetleges határidőkkel kapcsolatban, amelyeken belül a megismételt kézbesítésnek meg kell történnie.

100. Ha a rendelet autonóm értelmezésének következtében elismerést nyer az átvétel címzett általi megtagadásának nyugvást eredményező hatása, a határidők számítására megfelelően alkalmazható a rendelet 9. cikke, noha ez a rendelkezés csak egy kollíziós szabályt tartalmaz, és ennek megfelelően a nemzeti jogra utal.

101. Mivel a rendelet 7. cikkének (1) bekezdése a kézbesítés vagy közlés módját illetően a tagállamok jogára – elsősorban az átvevő tagállam jogára – utal, nyilvánvaló, hogy az irat, illetve a fordítás továbbítására és kézbesítésére vagy közlésére semmi más nem lehet alkalmazható, mivel ebből a szabályozásból világosan következik, hogy a kézbesítés vagy közlés módja nem tartozik a rendelet hatálya alá. Ezt a megoldást kívánja meg a rendelet a címzett védelmével és a jogbiztonsági megfontolásokkal kapcsolatos célkitűzése is: nem zárható ki ugyan, hogy a címzett – függetlenül a kézbesítés megtagadásához való jogától, illetve ennek esetleges gyakorlásától – már a kézbesítés vagy közlés első megkísérlésekor olyan helyzetben van, hogy hatékonyan előkészítheti a védekezését[50], ez azonban nem indokolja a rendelet címzett

50 — Például akkor, ha az egyedi eset különleges körülményei folytán ténylegesen képes a kézbesítendő vagy közlendő irat tartalmát megérteni.

védelmére beiktatott, általánosító szemléletmódon alapuló mechanizmusának megszüntetését.

102. Ehhez az is szükséges, hogy ismételten hibás kézbesítés vagy közlés esetén a címzett a rendeletben meghatározott intézményekhez fordulhasson. Ez a jogvédelem veszélybe kerülhetne, pl. akkor, ha a kézbesítés vagy közlés olyan módon történik, amire nem vonatkozik a visszautasítás esetén igénybe vehető jogorvoslati lehetőségekről történő tájékoztatás kötelezettsége. A cél az egységes jogvédelem, amely csak egységes kézbesítési vagy közlési szabályok esetén biztosítható.

V — Végkövetkeztetések

103. A fenti megfontolások alapján azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

1) A tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a címzett e rendelkezés nyelvhasználati szabályainak be nem tartása miatt megtagadja valamely irat átvételét, az nem járhat olyan hatással, hogy a kézbesítést vagy közlést teljes egészében semmisnek kell tekinteni. Ehelyett a megtagadásnak az eljárás nyugvását eredményező hatása van, amely a kérelmező vonatkozásában addig tart, amíg megállapítást nem nyert, hogy az átvétel megtagadása jogszerű volt-e, a címzett vonatkozásában pedig addig, amíg a szabályszerű kézbesítésre vagy közlésre sor nem került.

2) Az esetlegesen szükséges fordítások elkészítését követő kézbesítési vagy közlési eljárás megismétlése ugyanolyan mértékben alakul az 1348/2000 rendelet szabályai szerint, mint az átvétel megtagadása következtében sikertelen első kézbesítés vagy közlés.